

ELŐTERJESZTÉS

Dombóvár Város Önkormányzata Képviselőtestületének

2010. szeptember 14-i rendkívüli ülésére

Tárgy: Javaslat az önkormányzat tehervállaló képessége és az intézményi jellemzők alapján a helyi középfokú beiskolázás feltételeinek meghatározására, helyi hiányszakmákra történő jelentkezés elősegítésére

Előterjesztő: Kiss Béla, Humán Bizottság elnöke

Készítette: Jegyzői Iroda

Tárgyalta: Humán Bizottság

Tanácskozási joggal meghívott: -

Költségvetési, pénzügyi-gazdálkodásiszempontról ellenőrizte:

Kovács Gyula, Pénzügyi és Költségvetési Iroda vezetője

Törvényességi szempontból ellenőrizte:

Dr. Gábor Ferenc jegyző

Tisztelt Képviselő-testület!

Dombóvár Város Önkormányzatának Képviselő-testülete a 2010. április 26-i testületi ülésén tárgyalta a fenntartásában működő középiskolák felvételi gyakorlatáról és a képesség szerinti beiskolázás feltételeiről. A határozat értelmében a képviselő-testület támogatta, hogy a Humán Bizottság készítsen javaslatot az önkormányzat tehervállaló képessége és az intézményi jellemzők alapján a helyi középfokú beiskolázás feltételeinek meghatározására, helyi hiányszakmákra történő jelentkezés elősegítésére. (A koncepció kidolgozásának indokolása a 2010. 04. 26-i ülés előterjesztései között található.)

A koncepció kidolgozásához elengedhetetlen az alábbi területek vizsgálata:

- az oktatás, ezen belül a dombóvári középfokú oktatás és szakképzés struktúrájának áttekintése, létszámok és eredményességi mutatók vizsgálata
- demográfiai mutatók vizsgálata
- szakképzés kimenetét jelentő munkaerő piac igényeinek és jellemzőinek ismerete, hiányszakmák megállapítása
- országos oktatáspolitikai törekvések ismerete

I. Az oktatás, ezen belül a dombóvári középfokú oktatás és szakképzés struktúrája

A jelenlegi magyar oktatás intézményszerkezetét a sokszínűség jellemzi. A hagyományos 8 + 4 évfolyamos, általános iskolai oktatásra épülő középiskolai képzés mellett jelen van a 8+4; 8+5; 6+6; 4+8 éves és a 12 évfolyamos képzési szerkezet, amely az egyes évfolyamokhoz rendelt, a NAT előírásai alapján kidolgozott tantervekkel működik. A szelekció, mint a magyar oktatás legnagyobb visszássága elsősorban a 4+8 és a 6+6-os szerkezetben jellemző, emiatt vált jelentős kampány céljává az utóbbi években.

Az általános iskolai tanulmányok befejezése után a tankötelezettség szakiskolában is teljesíthető, amelynek kétéves programjában a szakmai ismeretek mellett jelentős súllyal szerepel a közismereti tárgyak oktatása.

Mára bebizonyosodott, hogy a szakiskolák a jelenlegi feltételek mellett nem képesek a feladatot a kívánt minőségben teljesíteni, ezért a társadalmi igények is sürgették a szakiskolai, ezen belül a 9-10. évfolyam szerepének újragondolását. Ennek következménye, hogy a közoktatási törvény a hagyományos szakiskolai képzés folytatásának kötelezettsége mellett lehetőséget biztosít az előrehozott, a 9. évfolyamon bevezethető szakképzés indítására. Így mára az általános iskolát követően szakképzésben továbbtanulók választhatnak a 2+2 évfolyamos, valamint a 3 évfolyamos (előrehozott) szakképzés között. Az érettségivel rendelkező tanulók, amennyiben a szakképzésben folytatják tanulmányaikat, további két év alatt szerezhettek szakmát.

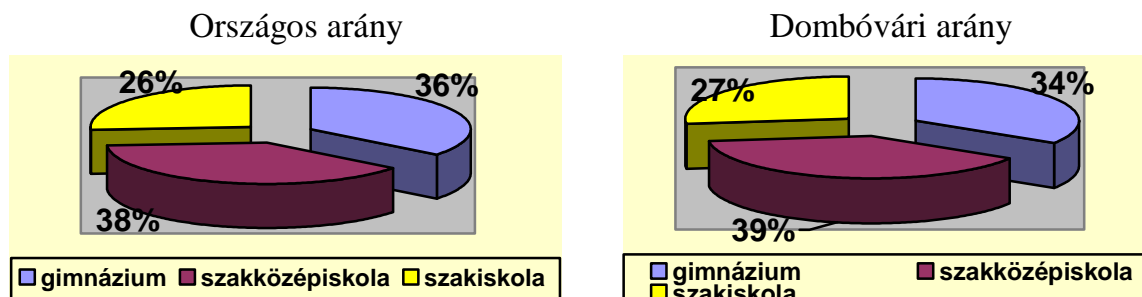
A dombóvári oktatási struktúrában az általános iskolai tanulmányok befejezése után a tanulók a következő oktatási formák közül választhatnak:

Illyés Gimnázium	Apáczai Középiskola	516. sz. Ipari Szakképző
4 évfolyamos gimnáziumi oktatás	4 évfolyamos szakközépiskolai oktatás	2 éves szakiskolai képzés
5 évfolyamos gimnáziumi oktatás	5 évfolyamos szakközépiskolai oktatás	4 éves szakközépiskolai oktatás
8 évfolyamos gimnáziumi oktatás		

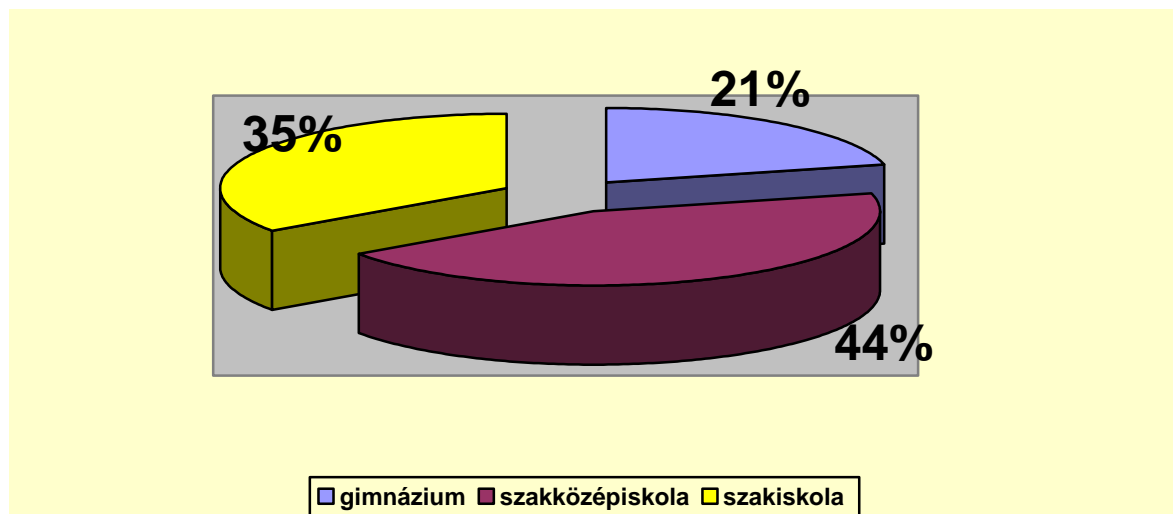
Az egyes képzési típusokban tanulók létszáma a demográfiai folyamatokkal párhuzamosan csökkenek, a belső arányok azonban évről évre változnak.

Középiskolai oktatás:

2009. évben 9. évfolyamot kezdő tanulók országos és helyi aránya a következő volt:

A 2010/2011. tanév kezdő létszámait országos szinten még nem ismerjük, de a helyi intézmények beiratkozási adatai alapján a következőképpen fog alakulni a 9. évfolyamos tanulók aránya:

A létszámok természetesen az augusztusi állapothoz képest sokat változtak, elsősorban a szakiskola esetében jelentősen nőtt a létszám. Ez elsősorban az előrehozott

szakképzés indításának köszönhető. A korábbi évek gyakorlatából kiindulva a létszámok nem véglegesek, azonban jelzik a korábbi évek gyakorlatához nem hasonlítható aránytalanságot, és a létszámok és arányok kiszámíthatatlanságát. (Tájékoztatásul: a 2010/2011. tanévre szóló rendes felvételi eljárás befejezésekor a tanévkezdő 9. évfolyamosok aránya a következő volt: szakiskola-előrehozott szakképzés: 19 %; szakközépiskola: 52 %, gimnázium: 29 %)

A gimnázium felvételi eljárása során a vártnál sokkal kevesebb tanuló nyert felvételt Dombóváron ebbe az oktatási formába, a szakközépiskolai osztályok szinte teljesen feltöltésre kerültek. A meghirdetett szakiskolai (9-10. évf.) képzésre mindösszesen 4 tanuló jelentkezett, a többiek éltek a lehetőséggel, hogy előrehozott szakképzésben folytatják tanulmányaikat. (A 4 szakiskolába jelentkezett is ide nyújtotta be átjelentkezési kérelmét.)

Összességében a tavalyihoz képest 560 fővel nőtt a 9. évfolyamosok létszáma, a megengedett számú szakközépiskolai osztályok szinte teljesen feltöltésre kerültek.

A jelentkezők felkészültségéről nincs információnk, hiszen az általános iskolai oktatásban nincs kimeneti értékelés, a középiskolák számára csak lehetőség (és a közoktatási törvény egyik legutóbbi módosítása révén többféle is rendelkezésükre áll) a felvételi megszervezése.

Az induló tanévre jelentkezők közül csak az Illyés Gimnázium utasított el tanulót, a másik két középiskola a felvételi központ által hozzá irányított tanulók jelentkezését elfogadta.

„A középiskolai oktatás létszámának változása összefüggést mutat a mennyiségi szakmunkásképzés iránti munkaerő- piaci és lakossági kereslet visszaesésével. A szakmunkásképzésbe beiskolázott tanulók száma lényegesen lecsökkent. Ezzel párhuzamosan megnőtt az érettségit adó középiskolák iránti érdeklődés. Az átstrukturálódás eredményeképpen a kilencvenes évek végére egy-egy korosztályon belül a középfokú oktatásba jelentkezőknek már 70%- a jelenik meg a középiskolában,..... ez az arány jelenleg is ezen a szinten mozog országos viszonylatban. Azt is meg kell állapítani, hogy már az általános iskolában kezd szétszakadni a mezőny. Szakadék alakul ki a tantervi követelményeket nem, vagy nagyon nehezen teljesítők, valamint az élenjárók között, és a jobb tanulók nagy része gimnáziumba megy. A középiskolákba, de különösen a szakiskolákba kerülő tanulók mind nagyobb részénél mutatkoznak meg alapvető hiányosságok. Jelenleg a középiskolai és szakiskolai felvételnek nincs bemeneti szűrése. A kínálati piac túlsúlya miatt a jelentkezők alacsony száma miatt olyanok is bekerülnek a képzésbe, és kapnak, kaphatnak előbb-utóbb bizonyítványt, akik alapvető készség-, és képességbeli hiányokkal rendelkeznek.” (részlet a Szárny és teher c. tanulmányból)

A felvett tanulókat csak a tanulmányi eredmény alapján rangsorolhatták az intézmények. Információink szerint az Illyés Gimnáziumban a felvett tanulók között a legjobb az 5,0 átlag, a legalacsonyabb tanulmányi eredmény 3,6, volt. Az ennél alacsonyabb eredményű tanulók jelentkezését az intézmény nem fogadta el.

Az 516. sz. Ipariban az előrehozott szakképzésbe jelentkező és felvételt nyert tanulók közül csak a fő tantárgyakat figyelembe véve (magyar, matematika, történelem,

idegen nyelv, fizika) legalacsonyabb átlag 2,08, a legmagasabb 3,42 volt, a szakközépiskolai osztályban 2,17 és 3,67 átlaggal vettek fel tanulókat.

Az Apáczai szakközépiskolai osztályaiban szintén csak a fő tantárgyak eredményeiből számítottak átlagot, így a következő eredménnyel nyertek felvételt az egyes szakokra:

Szakmacsoport	Legmagasabb átlag	Legalacsonyabb átlag
Közlekedési	4,4	2,05
Közgazdasági	4,8	2,15
Informatikai	4,75	2,25
Nyelvi előkészítő	4,9	2,15
Belügyi	4,8	2,15

A jelentkezők felkészültségének megítéléséhez csak a tanulmányi eredmény áll a középiskolák rendelkezésére, amely az általános iskolák eltérő osztályozási gyakorlata miatt nem összehasonlítható. Emiatt csak becsült képességszint alapján kerülnek be a tanulók a választott intézménybe, felkészültségük valós szintje csak a középiskolai tanulmányok folytatása közben derül ki. Elsősorban a tanulók eredményes felkészítése, de a pedagógiai munka hatékonyságának növelés érdekében is kívánatos lenne egy bemeneti szűrés bevezetése, amely szülőnek, tanulónak és az iskolának is képet adna a tanulói kör felkészültségéről.

A felvételi adatok és az egyes képzési formák sajátosságai, valamint a korábbi intézményi gyakorlat alapján megállapítható, hogy eltérő elméleti felkészültséget igényelnek az egyes szakközépiskolai szakmacsoportok. A szakmai tárgyak sajátosságaiból adódóan a legmagasabb, elsősorban elméleti felkészültséget igényel a közgazdasági szak, valamint a nyelvi előkészítőbe és a belügyi osztályba jelentkeznek a legjobb eredménnyel. A közlekedési és informatikai osztályokban biztos tanulási képességekkel és inkább reál kompetenciákkal lehet eredményes a tanulás.

Tekintettel arra, hogy az 516. sz. Ipari szakiskolája, illetve az előrehozott szakképzés évfolyamai kötelező felvételt biztosítanak azoknak a tanulóknak, akik más intézménybe tankötelezettségük fennállása alatt nem nyertek felvételt, így bemeneti minimum meghatározására a továbbiakban sincs lehetőség, azonban a központi felvételi feladatlapjának alkalmazása, mint bemeneti szűrés egy reális, objektív, és összemérhető eredményt mutatna a felvett tanulók felkészültségéről, a fejlesztendő területekről.

A rosszul felmért képességekre, vagy nem megfelelő szempontok alapján választott továbbtanulási szándéokra is visszavezethető, hogy az utóbbi tanévben számos átjelentkezés volt az intézmények között.

Fogadó intézmény	Átjelentkezők létszáma	Évfolyam	Küldő intézmény
Illyés Gimnázium	2	5.	Belvárosi Iskola József Attila ÁMK

Apáczai Középiskola	8	9. és 11. (egy fő)	516. 1 fő, Illyés 7 fő
516. sz. Ipari Szakképző	49	9-12	Apáczai 16 fő, Vályi 8, Lengyel 3, a többi megyén kívülről

Megállapítások a középiskolai oktatás vonatkozásában:

- *demográfiai folyamatoknak köszönhetően csökken a középiskolások létszáma*
- *aránytalan az egyes képzési típusokban tanulók aránya*
- *nincs objektív, összemérhető bemeneti szűrés*
- *az általános iskolákból hozott eredmények egymással nem összemérhetők, ismeretük nem elegendő a képesség szerinti beiskolázás megvalósításához*
- *a felvételi eljárások eredményei alapján valamennyi képzési formában, továbbá a szakközépiskolai oktatáson belül az egyes szakmacsoportok között is szórás mutatható ki*
- *keresleti piac túlsúlya jellemzi a dombóvári középfokú oktatást*

Szakképzés

A város intézményeinek szakképzési kínálata (nappali és esti tagozat, szakma megnevezése nélkül):

Illyés Gimnázium	Apáczai Középiskola	516. sz. Ipari Szakképző
1 évfolyamos érettségire épülő OKJ képzés (1 szakma)	2 évfolyamos érettségire épülő OKJ képzés (11 szakma)	8. évfolyam elvégzéséhez kötött 2 éves szakképzés (9 szakma)
	Szakma megszerzése után további 1 éves, a végzettségre épülő magasabb szintű OKJ képzés (1 szakma)	10. évfolyam elvégzéséhez kötött 2 éves szakképzés (10 szakma)
		Érettségire épülő 1 vagy 2 éves OKJ képzés (13 szakma)
		Előrehozott 3 éves szakképzés

Az oktatás megújításáról szóló Szárny és teher c. tanulmány megállapítja, hogy „a szakiskolába járó tanulók száma és aránya drasztikusan lecsökkent, amely veszélyezteti a gazdaság fenntartható fejlődését. Ezt súlyosbítja, hogy a következő 6 évben közel 90 ezer fővel csökken a 14-17 évesek létszáma, illetve 2015-2016-ig közel 1 millió fő esik ki a

foglalkoztatásból. Az európai gyakorlattól eltérően a középfokú iskolarendszerű szakképzésben intézményi szegregáció érvényesül, azaz a leghátrányosabb helyzetű és a leggyengébb tanulási képességekkel rendelkezők járnak ide, akik kudarcélmények sorozatán keresztül jutnak el az általános iskolából a szakiskolába. Döntő többségük alapvető írási- olvasási- és számolási hiányosságokkal érkezik, jelentős közöttük a tanulás iránti érdektelenség, a teljesítmény nélküliség, a fizikai munka elutasítása.”

A dombóvári szakképzés területén is hasonló tendenciák érvényesülnek: csökken a szakképzésben, ezen belül elsősorban a szakiskolai képzésben résztvevők létszáma, ebben a képzési formában a legmagasabb a tanulási problémák aránya, legnagyobb a lemorzsolódás.

A szakképzésben résztvevők aránya országosan az utóbbi 15 évben csökkent, ezen belül a jellemzően szakiskolákban oktatót, fizikai foglalkozásokhoz kapcsolódó szakképesítéseket elsajátítók száma közel a felére esett vissza.

Az utóbbi időben történtek előremutató intézkedések, amelyeknek célja volt, hogy a kereslet-vezérelt, szétaprózott képzési rendszert megváltoztassa, és a gazdasági érdekek előtérbe helyezésével segítse elő a szakképzésben az értékekre és sikerre koncentráció mechanizmusok erősödését.

Ennek egyik eleme volt, hogy a nehézkes, kezdeti időszakában a közismereti tartalmakra koncentráció hosszú képzési idő helyett opcionális lehetőséget biztosítottak arra, hogy a 8. évfolyam elvégzése után a tanuló rögtön megkezdhesse a szakképzésben való részvételt (előrehozott szakképzés).

Az 516. sz. Ipari Iskola a 2010/2011. tanévre meghirdette a kötelezően előírt hagyományos szakiskolai képzést, és ezzel párhuzamosan az előrehozott szakképzés bevezetését is vállalta. A jelentkezési adatok jól mutatják, hogy jelentős a szakképzés mielőbbi megkezdése iránti társadalmi igény. A tanulók és szüleik számára ez az opcionális lehetőség teszi lehetővé, hogy az eddigieknél korábbi időpontban szerezzen szakmát, és váljon keresővé a gyermek. Az iskolarendszerű oktatás szabályai szerint, amennyiben további szakmaszerzési vagy továbbtanulási ambíciói is vannak a tanulónak, 22 éves koráig egy további szakképesítés és az érettségi megszerzésére is van lehetősége.

Másik jelentős intézkedés volt, hogy felálltak a Regionális Fejlesztési és Képzési Bizottságok, amelyek régióként határozták meg azokat a hiányszakmákat, amelyek oktatása a gazdaság működőképességének fenntartásához vagy fokozásához szükségesek. A hiányszakmák oktatásához egy ösztöndíj támogatás is társul, amelytől hosszú távon a jelentkezési arány növekedése várható.

A dombóvári szakképzésben résztvevő tanulók létszáma az elmúlt tanévig viszonylag kiegyensúlyozott volt, a 22 éves korig nappali rendszerű oktatásban való részvétel lehetősége, valamint a sikeresebb munkaerő-piaci esélyek elérése érdekében a tanulók jelentős része további szakma megszerzése céljából az iskola tanulóit maradtak.

A tanulólétszám csökkenése a 2010/2011. tanévtől valószínűsíthető, és a továbbiakban a demográfiai folyamatok miatt egyre alacsonyabb létszámokkal, és amennyiben nem változik a keresleti piac túlsúlya, a szakképzésben egyre kisebb létszámáránnyal kell számolnunk.

A helyi szakképzés fentiekén túli problémája és a fenntartói finanszírozás szempontjából nehézsége, hogy az iskola által meghirdetett képzésekre többnyire egy gyakorlati csoport indításához szükséges létszámú tanuló jelentkezik, így az induló osztályok legkevesebb kettő, de inkább 3 szakmából vagy szakmacsoport tanulóiból állnak. A tanévek során jelentkező lemorzsolódás következtében a 2. és 3. évfolyamra egy-egy csoport létszáma gyakran 7-8 főre zsugorodik, így a normatív finanszírozás egyre kisebb mértékben fedezi a szükséges költségeket. Az elméleti képzésben egyszerre legfeljebb 35 tanuló oktatható, míg a gyakorlati csoportok létszáma legfeljebb 12 lehet. Amennyiben az osztály több szakmacsoportból áll, nemcsak a gyakorlati, de az elméleti órákat is csoportbontással kell tartani, ami jelentős többletterhet a fenntartóra nézve. A hiányszakmák esetében az államilag finanszírozott ösztöndíjtól azt várjuk, hogy elősegíti ezekben a szakmákban jelentkezők létszámának növekedését olyan mértékben, hogy az a fenntartó terheit is érezhetően csökkenti.

A helyi szakképző intézmények igyekeznek a tanulóikat a közoktatási törvény által előírt határidőn belül az intézményben, képzésben tartani további szakképesítés megszerzése céljából. A több szakképesítésnek a munkaerő-piaci esélyekre gyakorolt hatásáról objektív információval nem rendelkezünk, vélelmezhetően elősegíti az elhelyezkedést.

A helyi szakképző intézményekben szakképzettséget szerzett és munkába állt tanulók szakmai tudásának színvonaláról, gyakorlati készségeiről a foglalkoztatók nem jeleznek vissza. (A 2011-től bevezetésre kerülő pályakövetési rendszer adhat erről megbízhatóbb információt.)

Az Apáczai Középiskola tanulóinak jelentős része a helyi foglalkoztatóknál tesz eleget szakmai gyakorlatának, míg az 516. sz. Ipariban az iskolai tanműhelyben 258 tanuló (64 %), míg külső gyakorlólóhelyen 144 tanuló (36 %) végzi a szakmai gyakorlatot.

A vállalati tanműhelyi gyakorlatban résztvevő tanulók realisabb képet kapnak tanulmányaik során a gazdasági környezetről és a szakma gyakorlati szabályairól, és a termelő vállalatnak is lehetősége van a tanuló felkészültségét gyakorlatorientált szempontok alapján elősegíteni.

A szakképzés megújítása érdekében tett központi intézkedések és tervek is hangsúlyozzák, hogy a 8. vagy 10. évfolyamra épülő, valamint az előrehozott szakképzésben az első szakképzésben töltött év után kívánatos a vállalati tanműhelyek bevonása a szakmai gyakorlat megszervezésébe. Ez túl azon, hogy az iskola fenntartási költségeit csökkenti, elősegíti a vállalati szempontból szükséges szintű szakmai gyakorlat megszerzését, és felkészíti a gyakorlatban alkalmazott szakmai szabályok betartásának gyakorlatára. Az adatok alapján látható, hogy az 516. sz. Ipari Iskolában további lehetőségek lennének a vállalati tanműhelyek bevonására. A gyakorlati képzésnek ilyen formában történő teljesítése esetén lehetőség van tanuló-szerződés megkötésére, amely rendszeres havi jövedelmet biztosít a tanulónak és családjának.

A „Dombóvár statisztikai kistérség gazdaság- és foglalkoztatás fejlesztési stratégiája” című, 2006-ban készült tanulmány is megállapítja, hogy igen nagy a szakadék a szakképzési kibocsátás és a munkaerő-piaci igények között. Ennek több oka is van. Egyrészt a képző intézmények (szakiskolák, szakközépiskolák, érettségi utáni képzések)-

a normatív finanszírozás okán- olyan képzési kínálatot nyújtanak, a munkaerő-piaci igényektől függetlenül, amely kellőképpen vonzó a tanulók számára. Másrészt a fizikai munka presztízsének jelentős csökkenése áll a háttérben, továbbá a munkáltatók részéről sem jelentkezik az a törekvés, hogy megismertessék a tanulókkal azokat a szakmákat, amelyekben munkaerőként alkalmaznák őket. Kisebb arányban, de a helyzet kialakulásában szerepet játszik az is, hogy az általános iskolások körében nincs, vagy csak szórványosan fordul elő pályaaorientációs tanácsadás.

Szót kell ejtenünk arról is, hogy a szakképzés egyre jelentősebb része kerül a formális iskolarendszeren kívülre is, erre Dombóvár vonatkozásában is van példa (TIT, Munkaügyi Központ által támogatott képzések). Ez kihívást jelent a szakképzés számára, hiszen egyrészt verseny jön létre az iskolán kívüli és az iskolarendszerű képzés között, másrészt ez a tendencia a szakképzés jellegére is hatással van. Jelenleg az iskolarendszeren kívüli képzés elsősorban az életkora miatt nappali rendszerű oktatásban nem oktatható jelentkezőket vonzza, azonban várható a képzés kiszélesedése, és erre az intézményeknek is fel kell készülniük. Az iskolarendszerű képzésben a képzési idő lerövidítése nem jöhet szóba, azonban a moduláris oktatás kiterjesztése és a résztvevők kompetencia szintjének emelése, az alapos képzésnek köszönhetően nagyobb arányú foglalkoztatottság növelheti az iskolarendszerű szakképzés presztízsét.

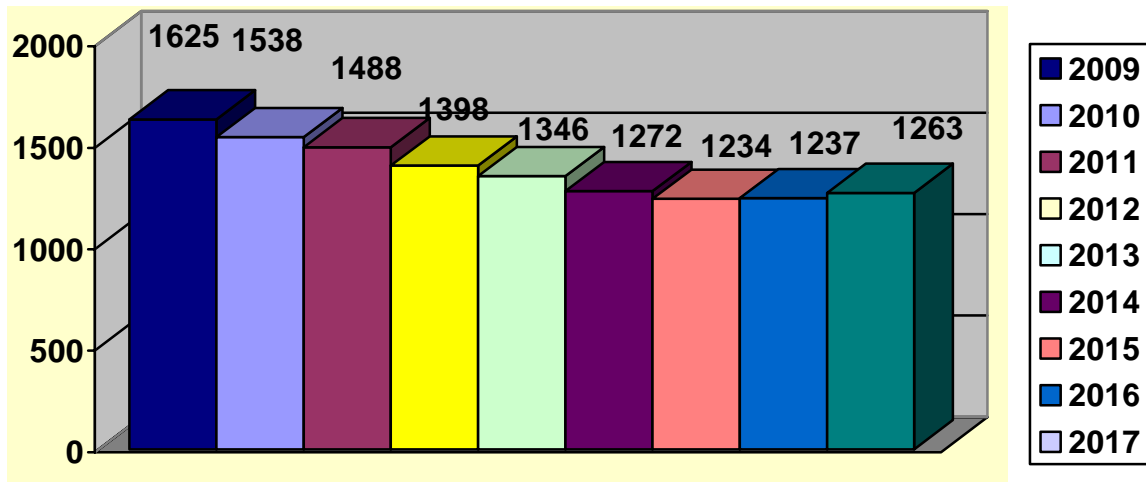
Megállapítások a szakképzés területén:

- *évente csökkenő létszám a szakképzésben és a szakiskolai oktatásban*
- *rendkívül alacsony a szakképzésben résztvevők aránya a középiskolai oktatásban*
- *országos átlag körüli, egyes esetekben azt meghaladó lemorzsolódási és bukási arány*
- *szakképzés presztízse rendkívül alacsony színvonalú*
- *a képzés szakmaszerkezete szétaprózott, működtetése ebben a formában nem hatékony*

II. Demográfiai mutatók vizsgálata

Az országos népességi adatokkal párhuzamosan a középiskolák elsődleges beiskolázási körzetének tekinthető kistérségi területen is csökken a középiskolás korosztály létszáma.

15-17 éves korosztály létszáma a kistérségben

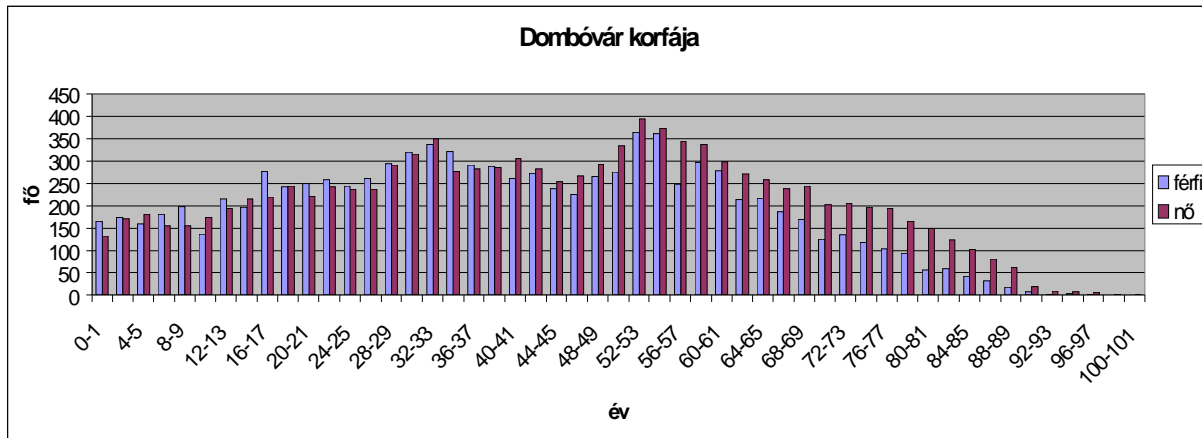

A kistérségi közoktatási fejlesztési tervben is jelzett mutatók alapján a középiskolás korosztály jelentős csökkenése prognosztizálható a következő években, amelyet kissé ellensúlyozhat az a tény, hogy az intézmények a kistérségen kívül is hirdetik képzéseiket, egyes szakmák esetében régiós és országos beiskolázással működnek.

A létszámadatokat igyekeznek az intézmények azzal is javítani, hogy sikertelen felsőoktatási felvételi esetén szakképzési évfolyamon próbálják a rendszerben tartani a tanulókat, valamint a nappali rendszerű oktatásra megállapított életkoron belül a második szakma megszerzését is kínálják a tanulóknak.

A demográfiai adatok is igazolják, hogy a 2010-ben induló tanévben mintegy 5,4 %-kal kevesebb tanuló várható az intézményekben, és a már ismert beiratkozási adatok alapján ez igazolódni látszik. Míg az Illyés Gimnázium és az Apáczai Középiskola tekintetében stagnál a létszám, az 516. sz. Ipariban kb. 100 fővel kevesebb lesz a tanuló a most induló tanévben. (A létszámcsökkenés elsősorban a tankötelezettség szempontjából érintett 9-12. évfolyamot érinti, a szakképzési évfolyamok létszáma nem, vagy nem jelentős mértékben csökkent.)

Hasonló mértékű csökkenéssel kell a következő tanévekben is számítani, a tendencia a demográfiai előreszámítás alapján várhatóan a 2016. körül szakad meg.

Dombóvári viszonylatban a város lakosságának korfáját vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a népességben belül jelentős arányt képvisel a 35-60 éves, legnagyobb arányban foglalkoztatott korosztály. Köztük is legnagyobb a száma az 52-60 éves korosztálynak, akik életkori és egészségi jellemzőik alapján a következő 10 évben várhatóan kilépnek a munkaerő-piacról, és a belépő korosztály létszámában és szakmai felkészültségében várhatóan nem lesz képes teljes egészében pótolni helyüket.

Megállapítások:

- *a demográfiai előreszámítás alapján a következő hat évben csökken a középiskolás korosztály létszáma az intézmények beiskolázási körzetében*
- *az intézmények befogadóképessége és az indítható osztályok száma nem igazodik a demográfiai folyamatokhoz, így a keresleti piac szabályainak megfelelően töltődnek fel az intézmények*
- *a közeljövőben generációváltás várható a helyi munkaerő-piacon, a gazdaság jövedelemtermelő képességében egyes szakmák és területek esetében várhatók fennakadások, ill. a teljesítésben minőségi különbségek*

III. Munkaerő-piaci igények vizsgálata, hiányszakmák meghatározása

Elsőként néhány, a Munkaügyi Központ által feltárt adatot kell megvizsgáljunk, amely a dombóvári kistérség munkaerő-piaci helyzetének változását és jellemzőit mutatja:

Nyilvántartott álláskeresők száma a dombóvári kistérségben:

2008.: 2195 fő

2009.: 2566 fő

Változás: + 16,9 (Tolna megye egészére vonatkozó adat: 20,8 %)

A 2008. évvel összevetve megállapítható, hogy a regisztráltak átlagos száma folyamatosan és drasztikusan emelkedett.

A regisztrált álláskeresők gazdaságilag aktív népességhez viszonyított aránya 2009 év átlagában Dombóváron **21,9%** (15,3%-ról) volt, amely jelentős mértékű emelkedésként értékelhető.

A Munkaügyi Központ véleménye alapján „*az elhelyezkedési esélyek szempontjából a legfontosabb tényező az iskolai végzettség. Ha az álláskeresőket a legmagasabb iskolai végzettségük szerint vizsgáljuk megállapítható, hogy a csak 8 általánost végzettek aránya 2009-ben 38,5% volt (40,%-ról), 5,1% (6,1%-ról) pedig még ezzel az alapvégzettséggel sem rendelkezett.*

Képzettség hiányában nagyon nehéz hosszú távon elhelyezkedni, az érintettek zöme idényjellegű, támogatott foglalkoztatásban vesz részt hosszabb-rövidebb ideig. Szakmunkás képezése volt az álláskeresők 33,3%-ának (31,4%-ról), 13,0%-uk (12%-ról), pedig szakközépiskolai, illetve technikumi végzettséggel rendelkezett. Gimnáziumi érettségivel próbált munkát találni az állástalanok 6,6%-a. A felsőfokú végzettséggel rendelkező álláskeresők átlagos száma a 2008. évi 463 főről 516 főre nőtt és csak 3,4%-os (3,7%-ról) arányt képviseltek. A férfiak körében jóval magasabb a szakmunkások, és jóval alacsonyabb az érettségizettek aránya, mint a nők körében” (Részlet a Tolna megyei Önkormányzat Közgyűlésének 2010. június 25- i ülésén, a Tolna megye 2009. évi munkaerő piaci helyzetének alakulásáról szóló anyagból.)

Csoportos létszámleépítés a dombóvári kistérségben 2009. évben nem volt.

A Munkaügyi Központ Dombóvári Kirendeltségének vezetőjével folytatott interjú során tájékoztatást nyújtott a dombóvári kistérség gazdasági környezetéről, amelynek jelentős változása, ill. a foglalkoztatók számának jelentős növekedése a közeljövőben nem várható.

A dombóvári kistérség területén a negyedévenként végzett felmérésben a felvételi szándékként jelölt foglalkozások:

2010. 04.	festő, mázoló	2 fő
	orvosi szakasszisztens	2 fő
	gyógyszertári asszisztens	1 fő
	cipőgyártó, gépkezelő	9 fő
2010.02.	mezőgazdasági gépszerelő	3 fő
2009.10.	hegesztő, lángvágó	5 fő
2009.07.	–	
2009.04.	orvosi asszisztens	2 fő
	gyógyszertári asszisztens	1 fő
	cipőgyártó gépkezelő	7 fő
	fürdőüzemeltetési foglalkozások	10 fő
2009.01.	–	

2008.10.	eladó	3 fő
2008.07.	festő, mázoló	2 fő
	egyéb építési, szakipari foglalkozások	2 fő
2008.04.	kőműves	3 fő
	fémforgácsoló	1 fő
	lakatos	4 fő
	hegesztő, lángvágó	4 fő
	cipőgyártó, gépkezelő	3 fő
	szarvasmarha tartó, tenyésztő	8 fő
2008.01.	lakatos	7 fő
	hegesztő	2 fő
	cipőgyártó	4 fő

Az adatokból látható, hogy a felmérés eredménye az iskolarendszerű szakképzés profiljának kialakításához vagy módosításához kevés információt nyújt, és nem jelez egy-egy szakmában vagy szakmacsoportban olyan mértékű munkaerő-piaci igényt, amelyre építeni lehetne.

A munkaügyi vezető álláspontja szerint a kistérség gazdasági környezete adott, és annak jelentős módosulása hosszú időt vesz igénybe, és nem prognosztizálható nagy biztonsággal előre. Véleménye szerint jelenleg a térségben nem állapítható meg hiányszakma, a Regionális Fejlesztési és Képzési Bizottság által a dél-dunántúli régióra megállapított szakmákon kívül nem jelentkeznek olyan foglalkoztatói igények, amelyek a több éves iskolarendszerű szakképzéstől nagyobb létszámot igényelnének és az álláshelyek betöltetlensége a gazdasági folyamatokat gátolná.

Egyetért azzal a véleménnyel, amely szerint a középfokú szakképzésbe az utóbbi évtized(ek)ben úgy jelentkeztek tanulók, hogy a választott szakmáról és szakmacsoportról nem rendelkeztek elegendő információval, motivációjuk gyenge. További nehézséget jelent, hogy saját képességeikkel és érdeklődési körükkel sincsenek tisztában, és a jelentkezés az aktuális divat, a szülők által kijelölt irány vagy kortársak/barátok intézmény- és szakmaválasztása alapján történik. Így kerül számos tanuló a szakmaválasztás tévútjaira, és a sorozatos kudarcok és érdektelenség egyenes úton vezetik a lemorzsolódás vagy később a pályaelhagyás felé.

Ennek megelőzése érdekében a Munkaügyi Központ elsősorban a 7. osztályos, de a 6. és 8. osztályban is elvégezhető pályaorientációs tanácsadás lehetőségét ajánlja fel minden általános iskola számára, amely segíthet a tanulóknak és szüleiknek a megfelelő szakirány kiválasztásában. A lehetőségről az intézményvezetők a 2010/2011. tanév első intézményvezetői értekezletén kapnak tájékoztatást.

A LEADER program keretében kidolgozott Helyi Vidékfejlesztési Stratégia (továbbiakban: HVS) elsősorban a térség községeinek fejlesztésére és felzárkóztatásának lehetőségeire koncentrál, és megállapítja:

„A térségben ...magas a képzetlen munkaerő aránya, illetve a nem piacképes végzettséggel rendelkezők száma.Támogatni kell mikrotérségi szinten azokat a képzéseket, melyek a falvak számára értékteremtő foglalkoztatást alapoznak meg, és amelyekre munkaerő-piaci előrejelzés alapján kereslet jelenik meg a térségben (pl. kispékező tanfolyam).”

A HVS elsősorban a vidék fejlődése szempontjából vizsgálja foglalkoztathatóságot, javaslatai főként az iskolarendszeren kívüli képzésekre vonatkozathatók. Prioritásként kezeli a falusi turizmust, idegenforgalom és vendéglátás területét, a helyi termékekre alapozott piacfejlesztést, az ökológiai környezet fenntartását. Ezekhez szakképzett munkaerő is szükséges, akiknek képzése a helyi szakképző intézményekben történhetne. Az igényelt munkaerő létszámára, végzettségének szintjére és a képzési formára a HVS nem tesz ajánlást.

Az iskolarendszerű szakképzés iránti szükséglet feltárása és prognosztizálása a helyi foglalkoztatók megkérdezése nélkül nem lehetséges, ezért elsősorban a dombóvári és városkörnyéki foglalkoztatók igényeit **kérdőíves felmérés** segítségével kívántuk feltérképezni.

A megkérdezett 16 helyi és kistérségi foglalkoztató közül 6 küldte vissza a kérdőívet, amelyben a foglalkoztatók alapadatain kívül az alábbi kérdésekre kerestük a választ:

- tervez-e a foglalkoztató a következő 3 évben profilváltást
- tervez-e létszámbővítést, vagy leépítést, és ha igen, ez hány főt és milyen munkaköröket érint
- milyen munkavállalói tulajdonságokat tart fontosnak a munkaerő felvételénél
- véleménye szerint milyen erősségei és milyen gyengeségei vannak a helyi szakképzésnek

A megkérdezett gazdálkodó szervezetek közül 3 mezőgazdasági ágban, 9 ipari (főként építő és fémipari) területen, 1 kereskedelmi, 3 szolgáltatási és 1 a pénzügyi szektorban fejt ki tevékenységét.

A válaszadók közül két foglalkoztatonál van jelenleg **betöltetlen álláshely**, a munkakörre előírt iskolai végzettség a helyi szakképző intézményekben megszerezhető.

A foglalkoztatók közül **egy tervez** a következő 3 évben **profilváltást**, a jelenlegi profil megtartásával 3 cég kívánja a létszámot bővíteni. A felvenni kívánt dolgozók létszáma és az elvárt képesítések a következők:

3 fő üzletkötő (felsőfokú), 2 fő mérlegképes könyvelő (felsőfokú), 4 fő lakatos, 3 fő hegesztő, 3 fő kőműves, 1 fő festő-mázoló.

A válaszadók közül egy, a mezőgazdasági szektorban tevékenykedő szervezet, valamint egy építőipari társaság nyilatkozta, hogy munkaerő felvételénél előnyként veszi figyelembe az iskolarendszerű képzésben szerzett végzettséget, a többiek más szempont alapján döntenek.

A **munkavállalói tulajdonságok** rangsorolásánál az egyes gazdálkodók eltérően ítélték meg az általuk jónak tartott munkaerő tulajdonságait. Legfontosabbnak az önálló munkavégzési képességet, fejlődőképességet, munkabírást és a magas szintű gyakorlati készségek meglétét tartják, legkevésbé preferálták az együttműködési készséget, magas

szintű elméleti tudást, és meglepő módon a szakma szeretetét és az együttműködési készséget is a sorrendben utolsók között jelölték meg.

A **helyi szakképzésben** végzett tanulókkal szinte valamennyien kapcsolatba kerültek már, így véleményt nyilváníthattak a helyi szakképzés erősségeiről és gyengeségeiről.

Az **erősségek** között említették az önálló munkavégzést, a szakma szeretetét, az oktató személyzet felkészültségét, azt, hogy helyben történik a képzés, jó kapcsolati lehetőségekkel rendelkezik, és a „merítési” lehetősége a kistérségre kiterjed.

Gyengeségnek minősítették azt, hogy a képzésből kikerült tanulók fegyelmetlenek, tevékenységük nem termelékeny, rossznak tartják a törvényi háttérrel, kevésnek a gyakorlatra fordítható órák arányát, és hiányolják a helyi Ipartestülettel való folyamatos kapcsolattartást.

A gazdálkodó szervezeteknek lehetőségük volt egyéb vélemény közlésére is, ezzel egy cég élt, és az alábbiakat tartotta még fontosnak:

„Teljes visszatérés oda, ahonnan megreformálták, ahol gyakorlatra is járnak a tanulók. APEH tehergépkocsi rendeletének visszaállítása normálisra, mert jelenleg max. 3 fővel lehet ez miatt munkába járni évek óta, ezért a tanulóknak nincs hely a kocsikban! Tanításnak használható szakmai idegen nyelveket.

Diák csereprogramokon vegyenek részt külföldön és viszont.

A vizsgaremek elkészítését vissza kell állni, mert régóta nem követelmény, pedig ez egy életre szól a tanulóknak.

A Dombóvári 120 éves Ipartestülettel végre fel kell venni a kapcsolatot tanulóképzésre.”

Megállapítások:

- ***A Regionális Fejlesztési és Képzési Bizottság által a régióra megállapított hiányszakmák a kistérségben is piacképes végzettséget jelentenek***
- ***A megkérdezett dombóvári és városkörnyéki foglalkoztató, valamint a Munkaügyi Központ által közölt adatok és információk alapján a kistérségben helyi hiányszakma nem állapítható meg***
- ***A foglalkoztatók a gyakorlati képzést tartják hangsúlyosnak és fontosnak, a munkavállalói tulajdonságok közül pedig az önállóság, munkabírási és fejlődőképesség mellett a magas szintű gyakorlati készségek meglétét***

IV. Országos oktatáspolitikai törekvések

A közoktatás központi irányítása területén a korábbi években nem ismert struktúra működik (Nemzeti Erőforrás Minisztérium keretében államtitkárság), valamint továbbra is jellemző a közoktatási intézményrendszeren belül a többes minisztériumi irányítás a szakképzés területén.

A kormányváltás óta működő irányítás eltökélt szándéka, hogy a közoktatás területén átfogó reformokat kíván végrehajtani, és ez a közoktatás mellett a szakképzést is

érinteni fogja. Az oktatás szabályozásában alapvető előírásokat, így a NAT és a közoktatási törvény átfogó módosítása is kidolgozás alatt áll, és a finanszírozás alapelveinek változása is várható.

A közoktatás területén várhatóan a 2011/2012. tanévtől új finanszírozási rendszer és új Nemzeti Alaptanterv kerül bevezetésre, és a törvényi szabályozás a jelenlegi gyakorlattól eltérően fog rendelkezni a kötelezően ellátandó feladatok tartalmáról.

A szakképzés területén várhatóan erősítik a gazdasági szereplők bevonását a gyakorlati oktatásba, és a szakképzés felügyeleti rendszerének kidolgozására és bevezetésére is sor kerül. A jelen tanévben bevezetésre került előrehozott szakképzés tapasztalatai alapján kívánnak dönteni a hároméves szakképzés visszaállításáról. A jelenlegi támogatási formák mellett várhatóan bevezetésre kerül a pályakezdő szakmunkások gyakornoki rendszere, amely egyéves bértámogatást jelent a foglalkoztatóknak.

Az előttünk álló tanév a módosítások társadalmi konszenzuson és szakmai egyeztetéseken alapuló folyamatát minden bizonnyal igénybe veszi, így az első jelentős lépések csak a következő tanév indítására prognosztizálhatók.

A jelenlegi előkészítő folyamatok lényegi elemei részleteikben még nem ismertek. Nincs tudomásunk arról, hogy a jelenleg működő középiskolai felvételi rendszert egységesíteni kívánják-e, illetve folytatódik-e a hiányszakmát tanuló szakiskolai tanulók ösztöndíj támogatása. (Valószínűsíthető, hogy nem lesz előírás a középiskolai központi felvételi bevezetése, hiszen a fenntartó szempontjainak kell érvényesülnie a középiskolai intézmények működtetésében, valamint várható, hogy ha nem is a jelenlegi formában, de valamilyen szinten megmarad a hiányszakmák támogatottsága.)

Az oktatás, mint „felívelést segítő szárny” szerepének jelentős változása várható, azonban jelenleg a „dombóvári modell” kidolgozásánál erre még nem támaszkodhatunk. A rendelkezésre álló információk szerint a közoktatásban és a szakképzésben egyaránt jelentős nagyságrendű, a jelenlegi oktatási és képzési struktúrát alapjaiban érintő változások várhatók.

Amennyiben a képviselő-testület szabályozni kívánja a középfokú beiskolázás rendjét, és támogatni kívánja azokat a szakképzésben tanulókat, akik régiós vagy megállapítható helyi hiányszakmát tanulnak, a támogatás rendszerének kialakítása során a fent részletezett, aktualizált információk birtokában teheti meg.

A megismert adatok alapján indokolt, hogy a középfokú beiskolázás és a szakképzés területén megfigyelhető aránytalanság megszüntetésére, a piaci szereplők igényeit jobban figyelembe vevő gyakorlat kialakítására kerüljön sor. Amennyiben a jelenlegi tendenciák folytatódnak, és nem kerül szabályozásra helyi szinten a fenntartói, intézményi és felhasználói szükségletek érvényesítésének módja, abban az esetben hatékonyságában és eredményességében megkérdőjelezhető intézményi struktúra alakul ki, melynek finanszírozási igénye messze meghaladja a város lehetőségeit.

A változó oktatáspolitikai környezetre és a gazdasági folyamatokra, az oktatás és szakképzés területén várható gyökeres változásokra, valamint az intézmények és gazdálkodók által szolgáltatott információkra alapozva a Humán Bizottság azt javasolja a Képviselő-testületnek, hogy a középfokú beiskolázás feltételeinek meghatározásáról és a

hiányszakmákra történő jelentkezés támogatásáról a későbbiekben döntsön. A következő évi költségvetés adatainak és a módosítás alatt álló jogszabályok alaposabb ismeretének birtokában hozható csak felelős és magalapozott döntés. Amennyiben a jogszabályi környezet lehetővé teszi, és az intézmények működés indokolja, a következő költségvetési évben a képviselő-testület újra tárgyalhatja a napirendet, és az akkor már ismertté vált oktatáspolitikai törekvések és kormányzati támogatások figyelembe vételével dönthet.

A fenntartó előírása és felvételi minimum meghatározása nélkül azonban kívánatosnak és szakmai szempontból magalapozottnak tartaná a Bizottság, ha a középfokú intézmények a középiskolai felvételi eljárás keretében a hozzájuk jelentkező tanulók számára előírnák a központi felvételin való részvételt. Ezzel egy egységes, objektív és egymással összehasonlítható adatsort kapnának, amelyből az intézmények képet kapnának a jelentkezők felkészültségéről, a szükséges tennivalók tervezésének alapja lenne, és tájékoztatná a fenntartót is az általános iskolák kimeneti eredményeiről.

Fentiek alapján kérem, hogy a határozati javaslatot elfogadni szíveskedjenek.

Határozati javaslat

- 1.) Dombóvár Város Önkormányzatának Képviselő-testülete a középfokú beiskolázás és a szakképzés jelenlegi helyzetéről szóló tájékoztatást elfogadja.
- 2.) Dombóvár Város Önkormányzatának Képviselő-testülete javasolja a középfokú oktatási intézmények vezetőinek, hogy a tanév rendjéről szóló 22/2010. (V. 13.) OKM rendeletben foglaltak betartásával a 2011/2012. tanévre szóló középfokú felvételi eljárás keretében a 9. évfolyamra jelentkezők számára 2010. október 31. napjáig felvételi eljárásuk rendjében hirdessenek központi írásbeli felvételit, és azt felvételi tájékoztatójukban hozzák nyilvánosságra. Annak eldöntését, hogy a közoktatási törvény 17/A § (3) bekezdésében foglaltak szerint az intézmény milyen arányban számítja be az írásbeli vizsga eredményét, az intézményekre bízza, és kéri, hogy az intézmények vezetői a felvételi eljárásról, az írásbeli vizsga megszervezéséről, lebonyolításáról és annak eredményéről szóló tájékoztatásukat az adatvédelmi szabályok betartásával 2011. május 15. napjáig a fenntartó részére küldjék meg.

Határidő: 2011. május 15. – Felvételi eljárás rendjéről, írásbeli felvételi lebonyolításáról és eredményéről szóló tájékoztatás beküldésére

Felelős: Jegyzői Iroda

Végrehajtásért felelős: Középfokú intézmények vezetői

Dombóvár, 2010. szeptember 2.

Kiss Béla
bizottsági elnök